

HRVATSKA RIJEČ

Predplatna ciena: na godinu K 12. — Za pò godine K 6. — Za Šibenik na godinu donaskanjem u kuću K 12. — Za inozemstvo na godinu K 12. — Pojedini broj 10 para. — Plativo i utroživo u Šibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglasi tiskaju se po 12 para petiti redak ili po pogodbi. — Priobljena pisma i zahvalite tiskaju se po 20 para po petiti redak. — Nefrankirana pisma ne primaju se. — Rukopisi se ne vraćaju.

Političke lješine.

„Narodni List“ javlja, da se pravaštvo preživjelo: To isto i malo obširnije često su javljali „Riečki Novi List“, „N. Jedinstvo“ i splitska „Sloboda“. Oni su to radili bezobzirno, bahato, često nesmiljeno, napadajući i stranku i ljude: njihovu čast, njihovu pamet, njihovu radnju.

„Sloboda“ i u zadnje doba pozivlje sve moguće stranke, da se slože protiv natražnjavštine pravaškom. A kad smo mi iz toga zaključili, da se u Splitsku predstavnicu svih mogućih stranaka boje napredovanju pravaštva i da se uzalud dogovaraju, jer da stranka prava ne će podići, ona nam poručuje: „Što je god bilo boljega u pravaškim redovima, to je davno ostavilo stranku.“

Onda „da je misao pravaška na izdisaju“, „da su uzaludni pokušaji Prodana, Drinkovića itd. i da su ovi pod prijetnjom gubitka vodstva i mandata kapitulirali“, „Staroga pravaštva — kliče „Sloboda“ — više nema.“

Po malo. Što je stranka prava uvijek zagovarala, za što je uvijek radila? Odgovor je samo jedan: za hrvatsku državu pod svojim zakonitim kraljem. A kad „Sloboda“ kaže, da je pravaška misao na izdisaju, da su Prodan i Drinković kapitulirali pod prijetnjom itd. trebalo bi da navede i samo jedan čin po kojemu bi se dalo i samo sumljati, da su oni ikad prestali raditi za hrvatsku državu pod zakonitim kraljem; trebalo bi da navede, da je stranka prava ikad za taj čin prestala raditi.

Dakle stranka prava je uvijek za istim išla i ideje, pa za to i napreduje: misao stranke prava žive i nema kod nje promjene. Govoriji o starom pravaštvu znači za neke samo izluka, a za neke umirenje savjesti.

Ovakvo govore obično baš oni koji su iz raznih uzroka ostavili redove stranke.

„Što je god bilo boljega u pravaškim redovima, to je davno ostavilo stranku“, ostaje „Sloboda“ iz Splitske. A tko ju je ostavio? Očistili su ju Biankini, Trumbići, Smolnaka, i da ne spominjemo druge... Supilo. Tko je ostao u stranci, kad je sve što je bilo „boljega“ bježalo, ostao je iz uvjerenja i, bez da je bolji, mučio se da slabim svojim silam ostane vjeran stranci i njezinim načelima. I u slabi i gori uspjeli su i nakon što su „bolji“ stvorili falangnu silu i moći, koja je priedila da će poklopiti ono malo nesposobnih i gorih što su u stranci ostali.

Mnogi od onih koji su držali, da su postali svemoguć, kad su ostavili redove stranke prava, danas su može se reći političke lješine.

Mnogi su dokazali, da ih je vodio samo interes osobni, mnogi da ih je vodila ohlošt, mnogi da su umišljene veličine, mnogi da nisu nikad ni bili pravaši. Tko je osvijeđenjem pravaš taj nije kadar ostaviti redove stranke prava. I svi koji su ostavili redove stranke prava, istina, „oslobodili“ su se hrvatske državne misli i rugali se s njom, ali su priznali za svog vodju gosp. Frana Supila, koji je „osudio Staroga“.

To je bio prvi čin vodje svih onih, koji su ostavili redove stranke prava.

A tko je taj vodja vidi se iz procesa u Beču. Predpostaviv da je sve laž, da ništa nije dokazano od onoga što Funder i Friedjung iznajuju na sudu u Beču, izneseno je u vlastoručno pismo Frana Supila barunu Chlumeckomu. Pismo je to za nas najvažniji dokument u cjelom ovom poslu: ono je dokaz.

Ovaj dokaz nas ipak boli, jer nijeto, nikakva dobit za narod. Pače je užasno to, jer u času najpotrebitijem za narod pružen je od vlastodržaca dokaz, koliko oni mogu držati stodržaca borbe, kad imadu razne do razvikanje borbe u rukama.

A da ih imadu prilican broj u rukama znali smo mi i bez tog dokaza, pa ćemo radiji u buduću što budemo mogli, da ih i takovih političara u našem narodu nestane.

Tih političkih lješina ima kod nas više nego se obično misli. A nas veseli samo u ovim teškim časovima, da su sve te lješine navješćivale i navješćuju, da je stranka prava slaba i preživjela.

Proces koalicije proti Friedjungu u Beču.

Dr. Friedjung na obranu svoju i u dokaz istine, da je u koaliciji bilo članova, koji su bili u savezu sa Srbijom i od tamo primili novaca, iznio je dosada sljedeće:

1. Zapisnik sjednice „Slovenskog juga“ od studenog 1908., gdje da je votirano Supilo 3000 dinara.

2. Zaključci sjednice „Slovenskog juga“ od 26. veljače 1908., gdje da je votirano Supilo 6000 dinara.

3. Blagajnički doznaka potpisana po predsjedniku „Slovenskog juga“ Markoviću.

4. Sjednički zapisnik „Slovenskog juga“ 9. ožujka 1908. o podpori od 15.000 dinara Srbima za sarajevske izbore.

5. Izvještaj „Slov. juga“ na prietolonsljednika Gjorgja, po kojem se vidi veze između Gjorgja i „Slov. juga“.

6. Zapisnik sjednice „Slov. juga“ od 31. ožujka 1908. u kojem se doznaje, Supilo 6000 din.

7. Novčane doznake zast. Supila (3000), „Srbobranu“ (5000) i zast. Budisavljeviću (2000).

8. Zapisnik sjednice „Slov. juga“ u kojem se razpravlja o oružanom ustanku, o naručbi bomba i otrova.

9. Zapisnik sjednice „Slov. juga“ u kojem se razpravlja o aneksiji i zaključuju mjere.

10. Zapisnik sjednice „Slov. juga“ u kojem se razpravlja o držanju ernogorskog kneževića Mirka, koji je navodno krio, da srbska stvar nije isplja.

11. Izvještaj o organizaciji pučkojermih ljudi i podjeljivanje oružja na granici.

12. Depese srbskog poštanika iz Petrograda o poslanim 2000 rubalja.

13. Izvještaj „Slov. juga“ o razpoloženju u Berlinu, Londonu i Beču. Bojasan da se znade za pragandu.

14. Depesa konzula u Pešli Petkovića na ministarstvo, u kojem javlja da se sporazumio sa Supilom i da je novce predao.

15. Zapisnik sjednice „Slov. juga“ od 22. siječnja 1908. u kojoj se javlja o razpoloženju u Hrvatskoj i o sporazumu sa koalicijom.

16. Zaključak „Slov. juga“ o zatvorenju „Slov. juga“.

17. Izvještaj na „Slov. jug“ u kojem se javlja solidarnost s koalicijom u borbi protiv Raucha.

18. Izvještaj o Pejačevićevoj okružnici na sve velike župane glede srbske propagande.

19. Izvještaj Spalajkoviću na ministra Pašića.

20. Izvještaj na ministarstvo rata generala Stefanovića o komitetima opredjeljenima za Bosnu.

21. Izvještaj Stefanovičev zašto su povučene čete sa granice.

22. Zajednička sjednica „Slov. juga“ sa četovodjama, gdje se razpravljalo o ratnoj osnovi, o disklokaciji komiteta. (U prilogu jedna karta).

Ovi dokumenti Friedjungovi sastoje od prepisa dotičnih zapisnika „Slov. juga“ ili fotografija dotičnih zapisnika ili novčanih doznaka.

Dr. Fundera dokumenti.

Dr. Funder pruža za dokaze svojih tvrdnja iznesenih u listu „Reichspost“:

1. Izvješće Spalajkovića ministru predsjedniku Pašiću o susretu sa Pribičevićem u Zemunu.

2. Instrukcija ministra predsjednika Pašića činovniku beogradske biblioteke Tomiću o putovanju u Zagreb u tajne svrhe.

3. Spomenica „Slov. juga“ ministru vanjskih posala Milovanoviću o srbskoj propagandi u Bosni.

4. Ratni plan i osnova subvencioniranja za Hrvatsku.

5. Instrukcija vanjskog ministra Milovanovića srbskom poslaniku u Beču o odnošaju Srbije sa Austro-Ugarskom prigodom zadajug konflikta te o trgovama velikosrbske propagande.

Originali ovih izprava dr. Fundera također nisu još pred sud izneseni.

Supilo i barun Chlumecy.

Između svjedoka, koje je Friedjung naveo u podršku svojih tvrdnja proti Supilu nalaze se barun Chlumecy i pl. Dorotka urednik „Ustavnosti“.

Izak svjedoka Chlumeckega sastoji u tom da je 1. Supilo dogovario se sa Chlumeckim i Kačanskim u Dubrovniku; 2. Da je Supilo po izkazu Kačanskog primao novaca preko ovoga od Kallaya u iznosu od 20 do 30 K u više navrata. 3. Da je Supilu i sam Chlumecki dao jednom for. 100. 4. Da mu je Supilo god. 1901. pisao list (a list je donio na procesu) u kojem mu javlja, da ima u rukam osnovu o uroti muhamedanaca i grčko iztočnjaka koja bi imala promieniti današnje stanje stvari u Bosni i Hercegovini.

Supilo i grof Szapari.

Pl. Dorotka izkazuje, da se je grof Szapari, bivši guvernor na Rieci izrazio, da je Supilu više puta dao po 20 K, kad bi ovaj bio došao k njemu, da ga pita što će pisati u „Novom Listu“.

Ob ovom izkazu preštunati će se grof Szapari i Dorotka.

Ovo bi bilo glavno, što je izbitno do sada na javni. Prepirka se vodi o istinitosti dokumenta. Veliku je senzaciju pobudio izkaz Chlumeckega, koji je pod prisegom svjedočio proti tvrdnji Supilovoj na pošteni rjeđ, da nije primao novaca. Karakteristično je, da „Riečki Novi List“ i splitska „Sloboda“ izvješćuju o procesu ne spominju pismo što iga je Supilo pisao Chlumeckom na 13. augusta 1901 o uroti srbskoj u Bosni i Hercegovini.

Supilo je na procesu tvrdio, da je do god. 1904. bio neprijatelj Srba.

Poslije izkaza Chlumeckega Supilo je izstupio iz koalicije, jer da nebi hito da ta upadica, koja se njega samoga tiče, tangira ostale tužitelje, te koaliciji otežala borbu.

On će se samostalno braniti.

Novi svjedoci.

Sa strane koalicije predloženi su u ponedjeljku za svjedoke, koji bi imali oboriti istinitost navoda Friedjungovih i Funderovih sljedeći:

1. Lagnja, Biakini, Spinčić, u pogledu riečke rezolucije.

2. Prof. Marković iz Beograda radi „Slavenskog Juga“, onda činovnik Tomić te prof. Masarik, srbski ministar Milovanović i Jovanović, te Spalajković.

Sa strane Supila predloženi su za svjedoke podpredsjednik namjesništva Tomić, Kočanski, i grof Szapari.

Sa strane Friedjunga zastupnik Zagorionda Srbini iz Bosne: Damjanović i Dr. Gavrilica iz Növg Sada.

Iz pravaških redova.

„Hrvatska Sloboda“ ima odulji članak „poslije skupštine str. prava u Makarskoj“. U tom članku ima po gdje koja netačnost, ali vidi se, pisan je željom, da se pristupi k radu za oživotvorenje ideja...

„Hrvatski Dnevnik“ nosi takođerj dopis u kom poziva pravaše na okup te između ostalog tu se veli:

„Svi pravaši samo na djelo! složnim silama pod gestom: Sve za vjeru i hrvatsku domovinu!“

„Sve nam je danas uzročno radi zabluda i pokvarenosti vlastitih sinova. Treba s toga, da se razumijemo, da budemo, koliko nas je, svi na okupu, jer je u slozi moć i konačni uspjeh. Zaludu je svako napinjanje, radići svak o sebi; takovo napinjanje samo uzaludno troši silu i rasipa pusto narodno blago; cilja konačno, nikada postignuti ne će. De, pružimo si ruku jedan drugomu, kažimo svakomu otvoreno, da smo braća, pravaši, Starčevićanci.“

Kada se to zbude, onda je već odzvonilo neprijateljima hrvatsva i tada će se vidjeti, da je najbolje shvatilo današnje političko stanovište u Dalmaciji, zadržaci „Il Dalmata“, koji

proriče propast svoju i svih drugih stranaka, a to po pravašima, koji će im dati „il colpodì grazia“.

„Hrvatstvo“ razglabajuć o položaju najviše gledom na stranku prava piše i ovo:

„Exempla truhunt. Braća Dalmatinci, koji rodoljubnom brigom bacaju svoje oči i na naše banovačke desolante i desperatne prilike, naročito u kojima se sada nalazi pravaštvo u oči izbora, neka najprije — i to čim prije — provedu nekakovu slogu među pravaškim frakcijama u Dalmaciji, pa onda neka dodju dalmatinski izaslanici ovamo među nas, da i kod nas u oči izbora barem stvore kakvu takvu slogu, učinit će si veliku zadužbinu kod Boga i kod hrvatskog naroda. Ali, neka ne dolaze samo pristaše jedne pravaške frakcije, to — bojimo se — ne bi imalo efekta kod nas ovdje. Zato i velimo: neka se najprije slože pravaška krila u Dalmaciji, pa ovako složeni neka pošalju izaslanstvo, koje će se sastojati iz odličnih pristaha do sada zavedenih pravaških frakcija — tada će to sasvim drugačije djelovati ovdje. Pri tom trudu evo i nas, da napripravnije pomognemo. Uvjereni smo, da avakim posredovateljima ne bi bilo teško naći ni platform, niti program, na kojem bi se ovdješnje pravaške frakcije zbližile barem u zajedničku borbu protiv svega protivničkoga pravaštva i hrvatstva.“

Ovakvo „Hrvatstvo“ koje predpostavila je u ovoj pokrajini ima više pravaških frakcija, a toga baš ama nema, nego ima možda još po koji pojedinać, koji priznavajuć se pravašem, nije u organizaciji stranke. A to bi imalo preštati, jer nikomu nisu zatvorena vrata, koji istinski hoće da radi za misao stranke prava.

Nu na poruku „Hrvatstva“, možda se još osvrnemo.

„Narodni List“ od interesa hoće da dira u pravaške redove preko svojih dopisa, prem bi imao da odgovara na razne naše opazke i odgovore. Ali zna se, da „Narodni List“ ne zna držati do zadane rieči, i da kukavac uzmiče uvijek kad se radi o interesima... Nu neka bude uvjeren da uzmaći neće. Padaju krinke, padaju.

Za sada na dopis iz Makarske evo mu iz Makarske brzojavnog odgovora. Od tamo nam brzojavljaju:

„Dopis iz Makarske o pravaškoj skupštini... u glaslu za interese, potekao je iz pera vašnoga kanonika, nezakonito izabranog šarenjač... kog zastupnika Ribičića. Mješte da šuti priroć, djenim mu činimovnu kuša da pokrije svoju „stramotu. Dobit će opet zaslužni odgovor. Ta — kodjer odgovorit ćemo i na bezobrazne laži učitelja poljedjelstva Morovića, kojemu poručujemo, neka se ne činovnik nemiša u stranku razmirice, već radije neka pazi svoje posle i neka vrši službu za koju nezaluzeno bere pluću.“

Na mješte odgovora pak s naše strane pitamo poglavice „utvare“: gdje je rieč poštenja zadata pred svjedocima?

Za sada samo ovoliko... jer još čekamo.

Splitska proširena Sloboda“ još hoće da opravdava svoje nudjenje svim mogućim strankam od straha pred pravašima, a opravdava to tobož strahom pred klerikalizmom. A gle čuda, dok je glede radnje naroda za ovaj svijet tobože istih nazora sa našim predsjednikom i dok to u svoje svrhe, zabašurujuć glavno, izučje, kao da bi oni radila za hrvatski narod i za hrvatsku državu; dok dakle zna naći što joj po njezinu misli može služiti u govorim pravaše, dok zna naći i u „N. Fr. Pressi“ što sitnozorem treba tražiti, zašto ona — proširena Sloboda — ne zna ni rieči reći, da je njezin otac gosp. Franjo Supilo god. 1901. na 13. augusta denuncirao barunu Chlumeckomu urotu srba i muhamedanaca u Bosni i Hercegovini?

Zašto ne zna javiti, da je taj isti Supilo izjavio na sudu, da je do god. 1904. bio neprijatelj Srba? itd. itd?.

Zašto sve to „proširena Sloboda“ ne javlja, kad je dotično pismo originalno i kad su to veoma važne stvari za našu narodnu politiku?

A kamo li pravaštvo propada!

Za trgovačku školu u Šibeniku.

Uput zastupnika dr. Dulbića i drug. na ministra nastave u poslu podizanja trgovačke škole u Šibeniku, prikazan u sjednici 29. studenog 1909. carevinskog vieća.

Kad je ono bila upućena akcija za ekonomsko podizanje Dalmacije, mjerodavni su čimbenici priznali, da je neophodno nužno, da se u Dalmaciji osnuje i druga trgovačka škola. Ima tri godine da je stavljeno u izgled ustanovljenje te škole, i da su se sve zanimave vlasti složno izjavile, da je grad Šibenik najpodnesnije mjesto za podizanje iste.

Obzirom na velike vodene sile vodopada Krke i Manojlovca, na obližnje rudokope Siverića i Velušića, na bosanske pogrančne šume, kojima je Šibenik, spojen sredstvom željezničke Velušić—Drvar, najbliža primorska luka, razvila se je u Šibeniku tvorničerska industrija kao i živahna trgovina i promet. Iz zakonske osnove, koju je vlada u ovom zasjedanju prikazala visokoj kući, glede sklopljenja ugovora sa paraplovištenim društvom Lloydom (prilog 30. brojsnog izvješća) razabiru se u tom pogledu vrlo interesantni podatci. Polag istih (preglednica B obrazloženja, strana 28) ukupni izvoz iz Šibenika po moru god. 1905., (zadnje u izvješću) iznosio je 1,136.092 metr. centi, što nijedna druga dalmatinska luka nije dostigla; pri čemu je opaziti, da je ukupni izvoz ciele Dalmacije iznosio 4,350.966 metr. centi, tako da Šibenik sudjeluje sa preko 1/3 u ukupnom izvozu iz Dalmacije. U istoj je godini uvoz po moru u Šibenik iznosio 362.695 metr. centi, odakle izhodi, da je trgovačka bilanca ovoga grada sasvim povoljna. U istom obrazloženju spomenute zakonske osnove (strana 23) iztise se, da je veliki porast izvoza iz Šibenika dokazom iletog razvika šibenske luke, koji se opaža također u industrijalnom pogledu.

Nu pored svega toga moramo konstatirati žalostnu činjenicu, da Šibenik, grad od oko 12.000 stanovnika, ne ima nikakve ni obrtničke, ni trgovačke, ni naučne, ni u obće kakove stručne škole, te da je u tom obziru grad sasvim od vlasti zanemaren, tako da je gotovo onemogućen svaki daljnji napredak i razvoj uza svu obstojnost prirodnih uvjeta. Ne treba stoga niti da naglasimo, da je takovo stanje stvari nedostojno pravedne i razborite državne uprave.

Pred tri g. šibensko je pučanstvo sa zadovoljstvom pozdravilo vijest o namjerenom osnutku trgovačke škole u Šibeniku. U suglasju sa mišljenjem iste c. k. vlade, dalmatinski se je sabor u zasjedanju god. 1907. na predlog zemaljskog odbora izjavio za podizanje trgovačke škole u Šibeniku, te je glasovao i godišnji pokrajinski doprinos od 3000 K za uzdržavanje iste škole. Uza sve to nije se kasnije ništa poduzelo; trgovačka škola još nije ustanovljena, premda je u državnom proračunu predviđena i svota za ustanovljenje druge trgovačke škole. Stoga smo slobodni da upravimo na Vašu Preuzvištenost upit:

Misli li Vaša Preuzvištenost odrediti sve što je nužno, e da se u Šibeniku nastajnom školkom godinom 1910—11 otvori već određena i toliko potrebna trgovačka škola?

Za povišenje količine žitija proste od carine pri uvozu.

(Predlog zastupnika Dra. Dulbića i drugova, prikazan u sjednici 29. listopada t. g. carev. vieća, glede povišenja količine žitija proste od carine pri uvozu iz inozemstva u Dalmaciju i na kvvarnerske otoke.)

Ako pučanstvo u zemljama, gdje je gospodarstveno stanje povoljnije, teško tri radi prekomjerne skupce živeža, koja pak danonice raste, tim teže mora da trpi pučanstvo iz Dal-

macije, zemlje gospodarstveno upropaćene. Više godišnje slabe ili nikakve ljetine, česte elementarne štete, uništenje vinograda, najzad pak ubitačna vinska kriza, a da ne navedemo ostale dobro poznate uzroke, bacile najšire slojeve pučanstva naše zemlje u neopisivu biedu.

Zadnjih godina pučanstvo je tražilo pomoć u izseljivanju i zaduživanju, da gladninu barem ublaži. Nu sada ne ima izgleda, da bi se izseljivanjem moglo poboljšati očajne ekonomske prilike; dočim se je s druge strane dobrim dielom pučanstvo prezadulo, te nije mu moguće postignuti daljnjih zajmova. C. k. vladi dobro je poznato, da je prošle zime vladao glad u nekim predjelima Dalmacije, te su mnogoj sirotinji bile udieljene male pripomoči u hranivu iz državnih sredstava.

Mora se s toga naći načina i sredstava, da se ublaži bieda, koja je danonice sve to teža radi obće skupce živeža što neprestano raste.

Jedno od uspješnih sredstava za to bilo bi ukinuće carine na žitija kroz stanovito vrieme, koje ukinuće po članku VIII. zakona o carinarskom cieniu 13. veljače 1906. br. 20 L. D. Z. može biti određeno dogovorno sa ugarskom vladom. Nu na žalost ustanovljeno je, da ugarska vlada nije sklona da pristane na privremeno ukinuće carine, i da se po tom ova pogodiat, za kojom svak vapije, ne može da ostvari.

Nego bi se u tom pogledu za Dalmaciju dalo ipak nešto postići. U opazkam kod tarif. br. 23, 27, 29 obćeg carinarskog cienia ustanovljeno je sljedeće: „Uvoz prost od carine dolje naznačenih žitija preko za to određenih carinara i pod prikladnom kontrolom može biti dozvoljen: a) od c. k. vlade za potrebe Dalmacije i kvvarnerskih otoka i to: kukuruz do najveće količike od godišnjih 50.000 metričkih centi, pšenice i prosa do najveće količike od godišnjih 30.000 metričkih centi.

Po tom godinie 1906. kad su ciene žitija bile nizke, i kad gospodarstvene prilike nisu bile u tolikoj mjeri žalostne, kao što su danas osobito radi vinske krize i nerodice, bio je dozvoljen slobodan uvoz inozemnih žitija u Dalmaciju i na kvvarnerske otoke u ukupnoj količici od godišnjih 80.000 metričkih centi, a to obzirom na nevoljno ekonomsko stanje i na veliku biedu pučanstva.

Sad bilo bi samo konsekventno i pravedno, da se u postojećim težkim prilikama povisi maksimalna količina žitija prosta od carine bilo kak i za ograničeno vrieme. Kad bi se ovaj biedu pučanstva, sve to više rastuću skupcu u obće, prekomjerne cienie žitija; kad se uvaži okolnost, da žitija, što se uvažava prosta od carine, mogu po prosipu biti porazdijeljena samo među siromašnije slojeve pučanstva; kad se dalje uvaži, da taj uvoz i razdavanje žitija sledi pod strogom kontrolom vlasti, tako, da je izključena svaka zloraba, i da od togao nitko ne bi mogao da pretrpi bilo kakove štete; — mora se doći do osvjedočenja, da kad bi c. k. vlada učinila shodne korake kod ugarske vlade, ova se ne bi mogla protiviti niti bi se protivila povišenju količine žitija proste od carine.

S toga podpisani postavljaju sljedeći predlog: Neka visoka kuća izvoli zaključiti: „Pozivlje se c. k. vlada, da uputi pregovore sa ugarskom vladom i daneprijudiciraju eventualnom obćem ukinuće carine na žitija — izvješiti njezino pristajanje, da se količina žitija prosta od carine naznačena u opazkam pod br. 23, 27, 29 obćeg carinarskog cienia, povisi barem na godišnjih 400.000 metričkih centi i to bez ograničenja u pogledu vrsti žitija.“

Povjestne cruce iz hrvatske prošlosti Šibenika.

12. O gusarenju šibenčana.

Da nastavimo kronoložnim redom ove cruce iz prošlosti Šibenika, dužnost nam je otkruti se ovog pitanja, proučiti ga i razjasniti. Imademo tri poslanice pape Aleksandra III. (1159—1181.) iz kojih naši i tuđi povjestničari zaključuju, da kroz ono razdoblje šibenčani bili su se podali gusarstvu.

Prva je pisana na 22. kolovoza g. 1167. u Beneventu; u njoj gorilećeni papa Aleksandar javlja svomu poklisaru u Dalmaciji kardinalu Albertu, kako je podao nalog nadbiskupu zadarskomu radi izbavljenja nekoga Bonumira od Siponta.

U toj poslanici papa ne kaže, kako, od koga i kad je Bonumir bio zasuđen, ne spominje gusare niti šibenčane, koji, sva prilika, da nisu u tomu sudjelovali, jer, da jesu, papa nebi se bio obratio zadarskomu nadbiskupu, nego spljetskomu, pod kojeg su šibenčani spadali u crkvojnoj oblasti. K tomu valja nadodati da kardinal Alberto nalazio se je baš tada u

Spljetu, pak mogao je on to dostignuti od spljetskoga nadbiskupa ne obziruč se na sudjelovanje onoga zadarskoga, od kojega šibenčani nisu zavisili. Sva je dakle prilika da je Bonumir bio zarobljen od zadarskih gusara, ako ih je tada bilo.

Druga je poslanica istoga pape od 23. prosinca 1169. pisana također u Beneventu a upravljena spljetskomu nadbiskupu Gerardu (1167—1175.); u njoj veli papa: „Iz izvješaja što ga nam je poslao ljubljani naš sin plemenići muž Bonumir od Siponta, naznali smo, da ljudi iz Šibenika (Sevenico) nisu se ustručali navaliti na sina mu Guofrida i usilno mu oteći njegove stvari“. Papa zato nalaže nadbiskupu neka svjetuje i prisili šibenčane da povrte one stvari, koje su bili oteći Guofridu, a kad nebi to učinili kroz ustanovljeno vrieme, da ih izobči.

Iz navedenih poslanica zaključiti nam je da zarobljeni Bonumir bio je uvažena osoba kod pape Aleksandra III., koji je za nj se zauzeo bio, da ga oslobodi od sužanjstva, što je sretno i postigao. Na molbu Bonumirovu papa opet zauzimalje se za sina mu Guofrida i zaprieti šibenčanima prokletstvo, kad nebi mu povratili ono, što su mu bili usilno oteći.

U formalnom obziru predlaže se, da na znoci predlog bude upućen odboru za provjednja proti skupoci.

Dopisi.

VI. Spljet, 11. prosinca.

Što ga brani, kad ga ne obrani? Antonije uvijek jedno te jedno; sanja o napadajima i rječotinama; satrven s naše strane dokazima, hotio bi zaslipti javno mnijenje, govoreći da lažemo. Čovječe božji, ako laže koza ne laže joj rog. A što pak hoćeš da budeš Toma nevjеровani, kada ti je svaka poznata? Zar nemaš ti, Antonije, u večer sastanke s Flachsmanom? Nije li on i dne 6. t. mj. (u ponedjeljak) u večer bio kod tebe doma, kada ste u živahnom razgovoru otvorili vrata na drugom katu, misleći da ste na trećemu, gdje ti staju? Eh bogme, ličnosti kaka je urednik „Našeg Jedinstva i ravnatelj trgovačke škole, ne sastaju se po noći da sude, jesu li kuje „mojih šetnja“ skotne, niti da gledaju novu repaticu, već će se u to pretresalo o puno važnijem poslu. Bože dragi i sveta nedjeljo, da mi je znati komu je one večeri određen knut i Si-birija! Odivše je gospodin ravnatelj „zudrženih“ a Antonije preuslužan! Ja bogme, iskreno kažem, nebi makte gubio po danu i po noći svoje vrieme u službi trećega; ponizno nije, niti sramota pitati za svoj trud nagradu. Zar se dandanas itko trudi i dangubi bez plaće? Zašto se djeca sv. Luciji vesele, a šegrti, sluge, listonoše i sluge mladom ljetu? Antonije znade, da isti obikaj vlada u cijelom svijetu, pak neće moći opet kazati, da ga time vrijedimo i napadamo. Daleko od nas i pomisao. Mi zavidimo Flachsmanu. U svemu ti li je srećan taj blaženi čovjek, kad može i po noći kad ga je god volja uznemirivati svog štitnika! A taj večernji sastanak bijaše upravo istog dana (6. t. mj.) kada se je na trgovačkoj školi odigrao prizor, koji u punom svjetlu stavlja svojstva didaktike i pedagogije ravnatelja Jelčića. Mi ćemo ovdje tačno izneti taj biser pedagoške sposobnosti, da i Antonije nije lažemo li mi i sudara li se s onim što mu je ravnatelj u kući pričao. Čujte učitelji i profesori, ravnatelji i nadzornici, pak se divite. U I. razredu ravnatelj predaje a učenic Bolčić nešto piše u svojoj bilježnici. Ravnatelj „argvohničns“ zahtjeva da mu učenik dade knjižicu, a učenik neče, jer da u istoj bilježi svoje privatne stvari. Upravitelj tada zove poslužnika i naredjuje mu, da pretraži učenika, ali poslužnik se ustručava i neče, prigovarajući ravnatelju da on nije ni radar, ni financijski stražar. Biesan ravnatelj vodi učenika u drugu sobu i telefonira na poglavarstvo po g. Oberthora, ali ova nije u uredu; zove povjerenika Locatella, ali ni on ne dolazi; vadi novčarku (u koju svrhu?) i zadaje učeniku poštnu rieč, da mu neče ništa učiniti, samo neka mu dade bilježnicu, ali mu učenik u brk odgovara „vi ste i drugima zadavali poštnu rieč, pak je nieste uzdržali“; ipak da se uvjerite o mojoj nevnosti, eto vam bilježnice. Što se je iz toga dogodilo, tajna je. Jadno će diete dakako napokon biti žrtvom, jer kad Flachsman nemože tući konja, udara po sedlu. Dakle gg. ravnatelji Petričević, Simović, Lušić, Kušar, Ježina, Possedel, Katić i Tončić ne kasnite, već se na vrieme upišite u Tečaj, koji će Flachsman otvoriti o usavršenju metodike, didaktike i pedagogije, jer preko osam učenika neče primiti u tečaj. Iznimka će se samo učiniti za štitnika Antonija, e da bude imao materijala za „moje šetnje“ a tako ostavi u miru skotne kuje spljetske okolice. Nije li nas upravo Beč usrećio? Nismo li dobili providencialnog čovjeka, pred kojim miniatura Dražojevičevog Tonka problijeduje i sasvim izčezava!

Ni u toj drugoj poslanici papa ne spominje gusare, niti veli da su šibenčani takovi bili, što on za stalno nebi prenućao bio, da podkriepi svoju strogou naredbu izobćenja. Iz toga možemo nagadajati, da zarobljenje Bonumirovo i grabež počinjen na sinu mu Guofridu, nisu bili učinci prostog razbojništva nego naravna posljedica predćnih zadjevica.

Treća poslanica pape Aleksandra III. pisana je u Rialtu u kolovozu god. 1177., kad se je u Metlicm radilo o pomirenju pape sa njemačkim carom Fridrikom.

Poslanica u prevodu glasi: „Aleksander Biskup... Častnoj braći nadbiskupu spljetskomu, legatu apoštolske stolice, i Trogirskomu biskupu, pozdrav i apoštolski blagoslov.“

„Ljubljani naš sin i podjakan Rajmund de Capella vraćajući se nami s dvora ljubljenoga našega sina u Isusu Kristu prejasnoga kralja Sicilije, kod kojega bili smo ga poslali mi i ljubljani naš sin Jakov kardinal djakon sv. Marije u Kosmedinu, zabasa na neke gusare koji su bili na nekome brodu šibenskoga kaštela (kneza?), i u tomu brodu bila su dva kneza Nestos i Perlat. Ovi nasrnuše na podja-

Glade navedenog slučaja učenika Bolčića slobodni smo pitati: što čini njegov skrbnik? Misli li pitati pristojnu zadovoljštinu? Ako smo ljudi, ako ljubimo svoju djecu i ako nam na srceu leži njihov dobar uzgoj, moramo se prenuti u svoj glas podići na ovakove škandale; ako pak želimo uvijek biti robovi i tuđe sluge, onda ne samo mućimo, nego još sa Antonijem palimo lažnim prorocima sviću; nakadimo ih tamjanom, predbrojimo se na „Naše Jedinstvo“ i učimo na izust hvalospjeve u slavu ravnatelja trgovačke škole, ali ne zaboravimo, da je svak svojoj sreći kovač.

Iz grada i okolice.

Lična viest. Sinoć je prispio u naš grad g. M. vitez Zavadal c. k. pokrajinski školski nadzornik za srednje škole u svom službenom poslu.

Nedjelne zabave u našem Sokolu bivaju sve ljepše i življe. Tako i prošle nedjelje. Za božične blagdane, mlado ljetko i Vodokršće bit će opet raznih zabava u tom našem omiljelom društvu.

Trgovački tečaj. Dotatno viestima već objelodanjenim glede ovog tečaja, danas moramo javiti, da su redovita poučavanja pri istome tečaju započela, tako da su još za koji dan na vrieme pristupiti k prijamom izpitu oni, te se za tečaj prijaviše. Upozorujemo ih, da taj prijami izpit nije nikako strašilo, već puka formalnost, određena vije za to, da se nastavnicu uzgumno vladati pri poučavanju prama stečenim spoznavama polaznika tečaja.

Šime Zjačić iz Varoša preminuo je prekjucer nakon dugo i teške bolesti. Jučer podne bio mu sprovod. Pokojniku bila laka zemlja, a obitelji, osobito sinu mu Stjepanu, naše iskreno saučesće!

„Hrvatski Sokol“ u Betini slavio svoj prizor na 26. o. mj. na Stipanje sa sljedećim rasporedom: 1. Obhod kroz mjesto sa društvenim barjakom do u crkvu na misu; pjevaju sokolaši. 2. Iz crkve kroz mjesto; pozdrav starijini. 3. Zajednički objed, a u 4 sata po podne javne vježbe. 5. U večer pučka zabava skopčana sa lutrijom u korist društva uz palenje vatrometa. Ovaj bratski Sokol se zauzimalje i liepo napreduje. Ove g. na 8. kolovoza imao je blagoslov društvenog barjaka i pri tom bio darovan od kaštelskoga sokola zlatnim čavlom. Živili sokoli naši!

Hrvatskom Sokolu u Šibeniku da počaste uspomenu pok. Šime Zjačića pokloniše: P. Kovačev, A. Čiulić i Joso Bego po K 2— Z. Rakamarić, J. Soltišek, I. Ježina, V. Medić, K. Novak i I. Zorić po K 1— Uprava „Hrvatskog Sokola“ svima najljepše zahvaljuje.

Vrieme. Nakon tolikih kišljivih, nujnih dana od jučer okrenulo burno vrieme, tako da će se u polju moć nastaviti prekinute radnje.

Naš sugradjanin Peroslav P. Čikara na jućerašnjem sjednici trgovačko-obrtničke komore u Zagrebu bio je imenovan tajnikom te važne i blagotvorne institucije. Već odavno bio joj je on duša svojom uzornom revnošću, radošću i pravom produktivnošću. Godišnji izvješajti trgov. obrtn. komore od više godina izključivo djela njegova, odlikuju se najzanimljivijim i najvažnijim stručnim gradivom, te su svugdje traženi. G. Peroslav P. Čikara kao stručnjak — spisatelj razvio je upravo zamjernu djelatnost, što nam posvjedočuju njegovi nebrojeni vrstni članci, razsijani po svim našim stručnim i političkim novinama. Ovakovo vrijedno i rাদišnu službu trgovačko-obrtnička komora uprav je po zaslugi nagradila, kad ju je imenovala svojim tajnikom, a mi se tome imenovanju od srca veselimo i g. Peroslavu Čikari iskreno čestitamo uz želju, da još

kona i na drugove mu, te usudiše se staviti na njih ruke, te usilnim načinom pokradošće im sve, što su na brodu imali u viednosti od preko šestdeset maraka srebrnih, i napokon ista naša pisma i sve ono što nam je slao prečećeni kralj... te i novac istoga kardinala. S tog čina smo prekomjerne smučeni i ožalošćeni, a pošto ga smatramo kao nasilje i uvrieda nami učinjena, nemožemo a da se na isti neosvrnemo.

Pošto pako nemožemo trpjeti niti dopustiti da tako zlodjelno i usilnost prodju nekaznjani, zato bratstvu vašemu kriepošću apoštolskoga pisma zapovjedajući naredjujemo i naredjujuci zapovjedamo, da čim prije svjetujuće ona dva kneza i gusare i druge otimaće, koji su s njima bili u onomu brodu (sagetia), da imadu povratiti toli spise, koli otete stvari našemu gori spomenutom podjakuon, koji će vam uručiti ovo naše pismo, i to bez otezanja i umanjeanja, i da mu imadu podmiriti troškove što ih je imao porad toga. Javite također kaštelanu šibenskomu, čiji je onaj brod bio, i naredite mu da povrati sve ono što mu je od one kradnje upalo u ruke. — A kad nebi htjeli poslušati vaše nutkovanje, njih i sve one koji

dugo i dugo u tom svojstvu bude mogao raditi na korist ustanove, kojoj služi i na korist narodnih nam interesa.

Dr. Niko Andrijašević. Ovaj naš mladi i vrstni književnik, iza kako je obitava filozofska rigorozna položaj sa odličnim uspjehom, promoviran je na čast doktora filozofije u Zagrebu. Danas pak bit će isto u Zagrebu promoviran na čast doktora prava. Naša najsrdačnija čestitanja.

Važna odredba pomor. vlade. — Izdala je pomor. vlada odredbu, kojom zabranjuje diletantima loviti ribe mrežama, ostima itd. Za sve take alate treba da se ima posebna uređovna dozvola; loviti ristikom samo je dopušteno. — Treba je imati dozvolu i za držanje vlastite brodice, pak služila ona za ribanje ili za zabavu. Ribari od zanata to se odredbi vesele, jer su im prije diletanti kod lovljenja ribe pravili nemilih neprilika.

Sedamstota godišnjica utemeljenja franjevačkog reda. Redovnici crkve sv. Frane u Šibeniku proslavili su dično i dostojanstveno ovu znamenitu prigodu svoga reda. Za četiri naredna dana svaku je večer, uz druge pobožnosti, bio historički govor o franjevačkom redu. Milo je bilo vidjeti kako se naš puk zanimao za tu svečanost. U nedjelju pak, zadnji dan priredjenih svečanosti, poslie podne prostrana se crkva dubkom napunila pobožnog naroda, koji je s osobitim nasladom slušao razlaganje o blagotvornom djelovanju kroz skoro punih sedamsto godina, svih franjevaca u hrvatskim pokrajinama, a napose u našem Šibeniku, čije je gradjanstvo govornik o. Milošević zaslanom riječima slavio i pozdravio. U istinu valja priznati, da je velika ljubav u našem narodu prema franjevačkom redu, koji je s njime propatio veliku muk i uvijek bio na braniku njegove narodne slobode.

Izpitni za kalfe zanatlijskih obrtnika obdržavaju se danas i sutra u jednoj obćinskoj dvorani pod predsjedanjem gosp. Ivana Bergnosha i pred odnosnim izpitnim članovima — prisjednicima. Sa strane političke vlasti prisustvuju izpitnim obrtnički referent kod poverjenik g. Josip Harvalik. Prijavilo se je 16 izpitnika raznih obrta iz Šibenskog i Kninskog kotara. O uspjehu ovih izpita izvestit ćemo u narednom broju.

Novce zadruga. Čujemo da se radi oko toga, da se u Primoštenu i Rogoznici osnuju ribarske zadruga. Bilo sretno!

Obćinsko redarstvo darovalo „Ubožkom domu“ da počasti uspomenu blagopokojnog Šime Zjačića 8 kruna.

Poštanska škrinjava potrebita je kod zgrade okružnog sudišta. Najzgodnije bi joj mjesto bilo na sućeljuću kući g. M. Tafre. Tim bi se udovoljilo onom delu pučanstva, što obitava prostrani dio varoša od bolnice do dućana A. Karadžole i uredima, koji se u tom predjelu nalaze. Ravnateljstvu pošta u Zadru na znanje i uvaženje.

Izvoz drvla. Jučer je odputovao kroat drvljen iz skladišta Steinbeiss za Napulj prabrod „Dante“.

Biserje hrvatskog narodnog jezika.

Ljubi, rode, jezik iznad svega,
U njem živi, umiri za njega!

Uvod.

Jezik je slava i ponos svakog naroda. Jezik daje velikim i malim narodima značajno obilježje da se među sobom i u čovječanstvu razlikuju i da svaki opose razvoja svoju individualnu naobrazbu. Što su žile kucavice našeg fizičkom ustroju, to je jezik narodnosti. Zbog česa svak

uznosi svoj narodni jezik, te mu se izkazuje neko štovanje u pismu i govoru.

Unatoč tomu zanosu — koji svakomu leži na duši, ipak je veoma trudan posao znati početak i razvitak narodnog jezika. Jedva oni, koji neumorno proučavaju pučke govore, mogu nam njerodavno o tom govoriti. Navlaš kažemo pučke govore, jer je kod puka vrutak, srčika i život pravog narodnog jezika; pače puk je i stvoritelj svoga jezičnog blaga.

Kad je zbilja tako, i kad znamo da jezik sastoji od riječi, a riječi su prosti znakovi, kojima se slika koji predmet ili koje čuvstvo — nastaje pitanje: kako puk dolazi do tih znakova?

U tvorenju potrebitih riječi puk se nikako ne napire u misli. Dosta je njemu da vidi, da čuti, da pozna, no, ako se to kod njega ne izpunjuje za stvari, koje ne vidi, ne čuti i ne pozna, puk riječi nema, niti ih naprosto može imati.

Puk, nekim prirodnim nagućem, ili ako se hoće nekom prirodnom vještinom, zove stvari svojim imenom. Razna bića, njihove biti i bivanja, njihovo življenje i djelovanje, te duševne moći, čuvstva, sklonosti, osjećaje i strasti, tako su vješto označeni u pukom govoru, da je njihova slika u onom naziv često dopuna, savršena. Eto od tuda izlazi bogatstvo, jakost, krećepina, zvuk, ured, sjaj i lepota narodnih jezika!

Naš divni Prerad, koji je ljubio svoj materinski jezik kao malo tko, te učio ga iz govora prostoga puka, ovako o njemu pjeva:

Kao vječno more sinje
U kretu si gibkom, lakom,
Podaje se dahu svakom
I mrežka se i propinje
(Kakva moć je vjetra koga)
Zuj, zveči, zvoni, zvuči,
Šumi, grmi, tunji, huči —
To je jezik roda mog!

Koliko se hvale puci
Svaki svojim tobož slavnim,
Kad ih s njima divnim sravnim,
To su meni mrtvi zvuci:
Niesu srcu sladost medna,
Niti su duhu krilna sila,
Niti bukte kroz sva bila
— Ko što njegova riečja jedna!

Ljubi, rode, jezik iznad svega,
U njem živi, umiri za njega!

Ovaki se zanos o našem hrvatskom jeziku, o njegovoj ljepoti i veličajnosti, budi u duši listajuć lepu knjigu vč. Skarpe: „Hrvatske narodne poslovice“.

Poslovice! Divno je to jezično blago, i nepresušivo more jezične ljepote i bogatstva!

Tko pomatra današnje naše književne prilike, kako nesretno strančarenje truje nam politički život, i sije nehaištvo i nemar za hrvatsku knjigu, možda čudnim okom pogleda na ovaj naš posao, a možda nam i dovikne: Gle t' njega! Poslovice, poslovice! Zar kaniš o njima pjevati?

Možebit da višedog, jednodog ovako zavrne nosom. Kad je takvih, bit će jamačno i drugih, koji će begenati. Još se nije rodio, ko je svakomu ljudio, te i ova radja ide na srčce onima, koji ljube i njeguju svoj materinski jezik, a onima koji ga ne ljube, zaludu je govor krojiti.

Nas je u istinu obradovala knjiga vč. Skarpe, i uvjereni smo, da će je rodoljubi uz hitom pozdraviti baš radi naših jadnih prilika. Sada, više no ikad, srčce nam zebe za jednom valjanom knjigom, koja da probudi uspavane duše na ljubav materinski rieči. Zato ona dolazi u dobar čas, a nema sumnje da će biti na korist i procvat našega jezika.

povratili što su mi bili oteli, i popravili sve štete učinjene njemu, papi i kardinalu, jer nemamo nikakvog dokaza, da se je prijetnja izobćenja i prokletstva izvela niti od spljet-skoga nadbiskupa niti od trogirskoga biskupa, kako ih je bio na to uoblastio papa, u slučaju nepokornosti.

Naš Lucio kušao je umanjiti zlodjelio šibeničana primjećujući, da je moguče, da su se šibeničani bili dali na gusarenje po nagovoru bizantskoga cara. Emanuelu, koji se je bojava saveza latinskih vladara, a moglo bi se dati, veli on, da se je Emanuel lukavo služio tim sredstvom, da se dočepa papinih upisa.

Mi smo već opazili, da učin koji nam opisuje papa Aleksandar mogao je bit naravna posljedica predtečnih zadjevica i odmazda za pretrpljena nasilja.

Ne valja zaboraviti na ona dva velika dogodjaja, koja smo opisali u poglavljima 8 i 9 t. j. da je god. 1116. Mletčki dužd Falier bio t. j. da je god. 1126. dužd Michieli razorio do temelja kraljevski hrvatski grad Biograd i razgonio mu stanovnike, od kojih neki nadjoše zaklonište u dogradjenomu Šibeniku.

Lucio nastoji da opravda Mletčane što su srazili Biograd pišući: „Mogao bi se itogod

Ja sam je čitao... No, kad sam zadoju stranicu prevrnuo, sinu mi misao da se pozabavim sa poslovcama, tim biserjem hrvatskog narodnog jezika.

Nisam čekao da mi se dva puta reče. Baš kao putnik koji rano rani, štap u ruku, noćat u lednu, pograbim pero da izvršim nutkovanje te prve zamisli. No, bude li ta misao, kao i prva rieč, koja, što se kaže, prodire iz srčca i vara, onda se je zbilja bojati da me ne nasadi na pasja kola. Pa eto: nek krila nose, kakova jesu, a javnost neka sud, kako zna. Želja je svakako dobra, da ovo što pero uzare, izbudi — reči su Korajcem — osobito u našoj mladeži ljubav prama svomu krasnomu i bogatomu jeziku, pa tim i ljubav prama svomu narodu!

(Sledi)

Književnost i umjetnost.

„Moderna biblioteka“. S novom će godinom nastaviti „Moderna Biblioteka“ s izdavanjem osebitijih djela modernih i savremenih svjetskih pisaca. — Zaslugom nekih privatnika neleritara preturila je „M. B.“ svoje unutnje krize materijalne naravi, pa je sada na publici, da uvazi sud ciele naše štampe, koji je bio za „M. B.“ najpovoljniji. „M. B.“ tražila je u prvom godištu tek temelje u publici i u javnosti u obće. Našav ih, naslojat će svoj program provesti i dotjerati tako, da s jedne strane unese k nama remek-djela modernih pisaca i starijeg datuma tamo od Balzaca, Dostojevskoga, Verge, G. Elliotove i t. d., a s druge strane, da unese djela, koja su ili senzacionalna po sadržaji kao Mirbeau-ova, Arcibaševa i t. d., ili značajna za dotični narod kao Peres-Galdosova, Blasco-Ibanezova i t. d. ili snažna po svojoj psihološkoj intinimosti kao Knut-Hamsunova i t. d. ili blistava po stilističkoj ljepoti kao A. France-ova, P. Adam-ova ili umjetnički dotjerana kao P. Louys-ova ili dalekozečna u idejama kao Wells-ova i t. d. i t. d. „M. B.“ ide za tim, da za male novce omogući svakome inteligentu sastaviti za nekoliko godina popdnu jednu biblioteku, bez koje kulturni pojedinci ne smiju biti. Uporedo s tim izdavat će „M. B.“ u svoje vrijeme i knjige s prikazima onih pisaca, kojih je djela već izdala ili kani izdati. „M. B.“ će k tome izdavati 1-2 originalna djela u godini, s osobitim obzirom na mlade pisce, da tako nadopuni naša nakladna društva i da pogoduje razvitku naše književnosti. Ona će u tom postojano ostati čista od strančarstva i slobodna od natražnjaštva, obazirući se samo na novost, snagu i vrijednost. Pozivamo ponovno cijenjeno obćinstvo, da se predplati, jer o predplatama oviših uspjeh. Godišnja je predplata za 12 svezaka 12 kruna, pojedina svezka poštom 1-20 K. Kao 1. svezak II. godišta izaci će od Leonida Andrejeva „Pripoviesti o sedmorici obješenih“. — Uredništvo i uprava „M. B.“: Mate Malinar Samobor.

Divot-izdanje Kranjčevićevih pjesama. Društvo hrvatskih književnika javlja, da je divot-izdanje Kranjčevićevih pjesama dogotovljeno, te će se knjiga sliedeti tjedan razaslati. Ako je tko od naručitelja medijum promienio stan, umoljava se, da novu adresu odmah saobči društvu hrvatskih književnika. Zagreb, Bregovita ulica br. 3. Subskribenti, koji su cieniu od ostali već uplatili, dobit će knjigu franko, svi 20 K pako uz pouzeće u smislu odnosne naručbenice.

Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i dr.)

Vlastnik, izdavatelj i odgovorni urednik Josip Drezga.

Javna zahvala.
U težkoj nesreći koja vas je zadesila gubitkom naše dobre i nezaboravne
Angjelije ud. pok. Karla Sigoreo
dužnost nam je, da od srca zahvalimo svojoj onoj gospođi, koja nastojaje, da blaže tuje našeg srca.
Osobita hvala M. P. sveć. Rudolfu Pianu i o. Augustinu Škomrlju, koji su u svako doba dana i noći hrili k miloj pokojnici, da ju kriepo duševnom hranom, veleuč. gosp. dr. Orgi Bogiču, koji je upravo zamjernom ljubavi i požrtvovnosti ulagao sve svoje duboko znanje, da milu pokojnicu izbavi iz rajla smrti; te gdjci Katici Matković pok. Gerge, koja ju je uvijek, pa i do zadnjeg časa brizno njegovala. Hvala akodjer prečastnim kanonicima Karadžoli, Tambaci i sveć. Ivanu Bjažici, koji sprovedoše nezaboravu pokojnicu do zadnjeg počivališta. Daljnju zahvalu zasluzuju obitelji gosp. Vice Šupuka, gdje Marija Šupuk, Marica i Vinka Karadžole, Matačić i gdja Rattay te gg. Vinko Valles, Šime Šupuk, Josip Latzberger i nadučitelj Zaninović, koji su za čitave bolesti i nakon smrti nastojali da utaje našu bol, a zadnja dvojica koji dohriše iz Zadra i Zlatica k odru dobre prijateljice. Napokon hvala svojoj onoj gospođi, koja milodarim, siljanjem duplira, prisustvom k sporovodu ili na koji drugi način izkazaše zadnju počast miloj pokojnici; a nama pružali utjehe. Svima naša trajna zahvalnost, a od Boga plata.
Šibenik, 12. prosinca 1909.
Prof. Klauđije i Anka Bačić sar djecom, nećaci Marika Gluhbić, Matija ud. Gjadrovosare, Ivan Krst. kanonik Sigoreo djevoj. Kata i Teresija ud. Sigoreo jetve i u ime ostale rodbine.

5500
Vjerodostojno popraćene svjedočbe ljeknica i privatnika dokazuju da
Kaiserovi prsni karameli
(su tri jele)
Kašalj
nahladu, hunjavicu, katar i grčeviti kašalj najbolje odstranjuju.
Jedan omot 20 i 40 fillra.
Jedna kutija 60 fillra.
1-24 Na prodaju drži:
Carlo Ruggeri u Šibeniku.

Nevaljan želudac ne može ništa podneti
i stanovita posljedica toga jest: pomanjkanje teka, bol želudca, nagon na bljuvanje, slaba probava, glavobolja itd. Sjegurnu pomoć proti tome daju:
Kaiserovi Pfeffermünz-Karameli.
Lječnički izpitano!
Oživljujuće sredstvo za probavu i jačanje želudca.
Omot 20 i 40 fillra.
Na prodaju drži: 1-12
Carlo Ruggeri u Šibeniku.

su s njima bili u rečenomu brodu, bez suda i priziva, javno pred gorućim svjećani, našom oblašču, izobčite ih. — Te ako i poslie toga, kroz vrijeme od deset dana nebi se pokorili, zabranit ćete, u gradu Šibeniku i u području šibenske obćine, ako je brod bio njihov, svako bogoslužje, izim krštenja djece i izpovjedi.

Oni pako koji su se usudili staviti ruke na gori rečenoga našega podjakaona, uzkrativši im ilek priziva, javno i bez odvlačenja proglasišete ih izobćenima i kao izobčeni činite da im se narod uklanja dok goder nepovrate sve ono što su oteli, i dok ne budete vi po vašim knjigam javili nami, da su pripravni podpunu nadoknaditi štetu, nami, rečenomu kardinalu, i kao i istomu našema podjakuonu.

Nastojte pak da naš poslanik sigurno se nami povraiti sa onim što mu bude povraćeno. U slučaju da nebieste mogli izpuniti našu naredbu obojica zajedno, neka jedan od vas izpuni je mjesto drugoga.

Dato u Mletich Rivoalta početkom kolovoza (1177).“

Iako su šibeničani ogriješili se što su navallili na papinog poslanika i porobili ga, ipak ostade on živ sa svojom družinom, dapače on ostade se povrača u Spjelj da dobije zadovoljisti se povrača u Spjelj da dobije zadovoljisti se, te valja nam kazati, da su mu šibeničani

(Sledi)

Za božićno drvce!
naći ćete u dućanu
Antuna Ciulića
Šibenik Glavna ulica Šibenik
svakovrstne nakite u svim bojama i oblicima.
Cijene umjerene. 1-3

STECKENPFERD --
od **SAPUN**
liljanova mlička
najblaži sapun za kožu
kao i proti sunčanim pjegama.
Dobiva se svugdje. 36-40

Družbe sv. Ćirila i Metoda
za Istru izvrsno sredstvo
protiv svakog
kašlja i katar
Prsni bonboni.
Omot po 20 filira. Dobiva se svugdje.
Glavno skladište: PAVAO BAAR, Varaždin. 13-20

Tko želi imati „Zidni kalendar za godinu 1910.“ Hrvatske
tiskare, neka se obrati dopisnicom, dobiti će ga badava i franko.

Čarobni nakit za božićno drvce
Jeftinije nego igdje! Ljepše nego igdje!
dobiva se kod
Hrvatske knjižarnice u Zadru.
Cijena po kutiji sadržavajućoj po najboljši izbor nakita iz stakla,
kovine itd. po K 2—, 3—, 5—, 7-50 i sasvim velike po K 10.
50 svjećica za 50 filira.
Izvanjske naručbe uz pouzete ili ako se novac unaprijed pošalje,
obavljaju se točno i brzo.
Požurite se sa naručbom dok zaloha traje! 2-5

Trgovački pomoćnik
podpuno vješt manufakturnoj i konfekci-
onalnoj radnji, s razloga da uzmgne po-
hadjati trgovački tečaj, traži mjesto u Ši-
beniku. — Obratiti se na uredništvo. 3-3

Šivači strojevi
Singer
„66“
kupuju se samo u našim skladištima, koja su označena uvijek sa ovim znakom.
Ne treba se dati zavesti kroz druge oglase, koji imaju tu svrhu, da uz ime SINGER razpačavaju već upotrebjavane strojeve ili one kojeg drugog proizvođača, pošto mi ne prepuštamo naših šivačkih strojeva preprodavaocima, nego ih izravno sami obćinstvu razprodajemo.
Šibenik, glavna ulica. 29

Hrvatske narodne poslovice
uredio V. J. Skarpa, cijena knjizi broširano
K 5—, a uvezano K 6—, nabavlja se kod
„Hrvatske tiskare“ u Šibeniku i u svim
knjižarama.

Čudo industrije!
Samo 3 Krune 40 para
nikel anker-remon-
toir ura sistem Ros-
kopf sa zaklopcem,
liepim lancem, sa
čvrstim 36 sata idu-
ćim anker-strojem,
sa liepim kazalom
za sekunde stoji sa-
mo 3 K 40 p. 14-ka-
ratni zlatni prsten s
pravim diamantom
samo 5 kruna.
Udova Marija Holczer
Krakov 65, St. Gertrudy 29.
Ilustrovani cjenik sa više nego 1000 slika zlatnih
i srebrnih stvari, na zahtjev badava i franko. 14-20

Svoj k svome!
Svim našim trgovcima preporuča se
najtoplije
„Gospodarska sveza“
centrala za ukupnu kupoprodaju
u Ljubljani.
Registr. zadruga sa ograničenim jamstvom.
Zastupnik za Trst, Istru i Dalmaciju: Svetko
Hambal Škerl, Trst, Via Giorgio Galati,
Telefon 2110 Internban. Prodaje na veliko:
grah, kupus, krumpir, žito, brašno, petrolej,
ulje, slamu i t. d. 18-24

Objava.
Čast mi je javiti p. n. obćinstvu, naj-
skoli trgovcima i obrtnicima, da sam nau-
mio doskora otvoriti ovdje prvu ovakove
vrsti na našem jugu
Tvornica papirnatih vrećica
za trgovačku porabu.
Na to sam se odlučio i s razloga, što
se je dosle iza ovakove stvari moralo naše
obćinstvo obraćati van pokrajine i podu-
piti svojim novcem tuđa poduzeća.
Moja tvornica papirnatih vrećica bit će
uređena sasvim po zahtjevima moderne
tehnike i bit će snabdjevena sa onim raz-
nolikim materijalom, što zasjeća u ovaj obrt.
Prama tomu očekujem, da ću u ovom pod-
hvatu bit izdašno podpomozet i j. počaš-
ćen čienjenim naručbama iz svih zemalja,
gdje je našeg naroda.
Šibenik, 21. listopada 1909.
Ante Zorić
trgovac i posjednik.

Prva parna tvornica
za bojadisanje, pranje i kemičko
čišćenje odjela na suho
M. DOMIĆA
Split, br. 355.
Primaju se odjela za kemičko čišćenje kao:
oblačna, uredna, za šetnju, kazalite i plesove.
Osim toga zastore, prostirače, rukavice od
keže itd., razumije se sve u cijelini čisti se sa
strojem „UNIVERSAL“
Isto tako parno bojadisanje gore navedenih
predmeta.
Preporuča se svakome oyo zgodno i korisno
poduzeće.
Za Šibenik prima i predaje:
JULIO RAGANZINI
1./IX. Glavna ulica.

Veliko skladište gotovih odjela za gospodu
Saisona 1909-1910
Pio Terzanović * Šibenik *
Javljam štovanomu gradjanstvu, da mi je ovih dana pri-
spjela od jedne glasovite krojačnice velika količoa gotovih
odjela i kaputa za gospodu. Ova se odjela osobito odlikuju
radi izvanredno elegantna kroja i umjerenosti cijena, tako da sam
u mogućnosti svakom zahtjevu udovoljiti.
Preporučujuć se bilježim se veleštovanjem
18. IX.—18. III.
Pio Terzanović.
Cijene vrlo nizke!

I. hrv. tvornica voštanih sveća Vlad. Kulića u Šibeniku.

Hrvatska Vjeresijska Banka - Podružnica - Šibenik.

Bankovni odjel - - - prima uložke na knjižice u konto ko-
rentu u ček prometu; eskomptuje
mjenice. Obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja
vriednine. Devize se preuzimlju naj-
kulantnije. Izplate na svim mjestima
tu i inozemstva obavljaju se brzo
i uz povoljne uvjete

Dionička glavnica - - - K 1,000.000
Pričuvna zaklada i pritički K 150.000.
CENTRALKA DUBROVNIK - - -
Podružnica u SPLITU i ZADRU.

Mjenjačnica - - - kupuje i prodaje državne papire,
razteretnice, založnice, srečke, va-
lute, kupone. Prodaja srečaka na
obročno odplaćivanje. Osjeganje
proti gubitku kod ždriebanja. Revi-
zija srečaka i vriednostnih papira
bezplatno. Unovčenje kupona bez
odbitka.

Zalagaonica - - - daje zajmове na ručne zaloge, zlatne
i srebrne predmete, drago kamenje
i t. d. uz najkulantnije uvjete.